

**II. CONCURSUL NAȚIONAL UNIC PENTRU OCUPAREA
POSTURILOR DIDACTICE DECLARATE VACANTE ÎN
ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR**

II. PROGRAMA
III. PENTRU

LIMBA ȘI LITERATURA PORTUGHEZĂ

Aprobată prin O.M.Ed.C. nr.5287/15.11.2004

- București -
2004

NOTĂ DE PREZENTARE

Programa examenului de definitivare în învățământ la specialitatea limba și literatura portugheză se adresează absolvenților învățământului superior de specialitate (forma cursuri de zi, 4 ani de studii).

Obiectivul general al programului constă în actualizarea cunoștințelor fundamentale din sfera disciplinei și raportarea lor creatoare la exigentele activității didactice, așa cum sunt acestea definite în programele curriculare naționale.

Se urmărește cu precădere constituirea și structurarea unor competente în interiorul specialității și a unor competente psihopedagogice și metodice

A: -a). în plan teoretic: de a asimila conținutul științific propriu disciplinei de învățământ predate, metodele specifice, tehnicile de informare și autoperfectare.

b). în plan operational: de a structura asimilarea conținuturilor astfel încât să dezvolte structuri operatorii, afective, motivationale, volitive, atitudinale

c). în planul aplicării creatoare a competențelor specifice: de a structura o comunicare didactică adaptată la specificul dezvoltării psihice stadiale a elevilor și de a stimula dezvoltarea potențialului fiecărui elev.

B: - competente de proiectare a conținuturilor didactice în sistemul lecției școlare

-organizarea procesului de comunicare didactică

-evaluarea nivelului competențelor dobândite în procesul didactic.

I. Limba portugheză

II. Fonetica și fonologie. Noțiuni generale de fonetica și fonologie. Sunetul și fonemul. Sistemul vocalic portughez. Sistemul consonantic portughez. Accentul, silaba (difongul, triftongul, hiatul). Elemente de fonosintaxă.

III. Morfosintaxă. Clase morfologice. Categoriile gramaticale nominale, verbo-nominale și verbale (gen, număr, persoană, mod, timp, aspect, diateză)

Sintagma nominală: Clasificarea substantivelor. Substituele nominale. Modificări în sintagma nominală: predeterminanții (articolul definit, articolul nedefinit; adjective pronominale: demonstrativele, posesivele, relativele și interogativele; cuantificatorii).

3. Sintaxa propoziției. Propoziția simplă, propoziția complexă. Categoria subiectului: realizări ale grupului nominal cu funcție de subiect: subiect inclus și subiect subînțeles (acord și anafora); propoziția subiectivă. Predicat verbal și predicat nominal. Verbele copulative *ser / estar* - abordare contrastivă. Complementele: direct, indirect, circumstanțial.

4. Fraza complexă: subordonate spațio-temporale, condiționale, cauzale, concesive, finale. Tipuri de frază: interogative, negative, interogativ-negative.

5. Relații semantice: polisemie, sinonimie, antonimie.

6. Tipuri de discurs și de text: descriptiv, narativ, argumentativ.

7. Istoria limbii portugheze. Domeniul actual al limbii portugheze.

Bibliografie:

1. BERGSTRÖM, M. & REIS, N., *Prontuário Ortográfico e Guia da Língua Portuguesa*, 20^a Ed., Lisboa, Editorial Notícias, 1989.
2. CAMPOS, M. H. C. & M.F. XAVIER, *Sintaxe e semântica do português*, Lisboa, Universidade Aberta, 1991.
3. CARREIRA, M. H. Araújo & M. BOUDOY, *Pratique du portugais de A à Z*, Paris, Hatier, 1993.
4. CASTELEIRO, J. Malaca, A. MEIRA, J. PASCOAL, *Nível Limiar*, Lisboa, ICLP, 1988.
5. CASTRO, Ivo, *Curso de História da Língua Portuguesa*, Lisboa, Universidade Aberta, 1991.
6. CUESTA, P. Vasquez e M. A. Mendes da LUZ, *Gramática portuguesa*, Lisboa, Edições 70, 1980.
7. CUNHA, C. e L. F. Lindley CINTRA, *Nova Gramática do Português Contemporâneo*, Lisboa, Ed. Sá da Costa, 1984.
8. ESTRELA, Edite, *Dúvidas do falar Português*, Lisboa, Editorial Notícias, /s.d./
9. FARIA, I. H., E. R. PEDRO, I. DUARTE, C. A. M. GOUVEIA (Org.), *Introdução à Linguística Geral e Portuguesa*, Lisboa, Editorial Caminho, 1996.
10. FONSECA, F. I., *Gramática e Pragmática. Estudos de Linguística Geral e de Linguística*

- Aplicada ao Ensino do Português*, Porto, Porto Editora, 1994.
11. MATEUS, M. H. M., A. ANDRADE, M. C. VIANA e A. VILLALVA, *Fonética, fonologia e morfologia*, Lisboa, Universidade Aberta, 1991.
 12. MATEUS, M. H. M., A. M. BRITO, I. DUARTE, I. H. FARIA, *Gramática da Língua Portuguesa*, 4.ª Ed., Lisboa, Editorial Caminho, 1994.
 13. PINTO, P. F., *Como pensamos a nossa língua e a língua dos outros*, Lisboa, Editorial Estampa, 2001.
 14. RAMALHO, Énio, *Dicionário Estrutural, Estilístico e Sintático da Língua Portuguesa*, Porto, Lello&Irmão Ed., 1985.
 15. RAPOSO, E. Paiva, *Introdução à gramática generativa – sintaxe do português*, Lisboa, Moraes Ed., 1979.
 16. TEYSSIER, P., *Manuel de langue portugaise (Portugal-Brésil)*, Paris, Klincksieck, 1976.
 17. TEYSSIER, Paul, *História da Língua Portuguesa*, Lisboa, Ed. Sá da Costa, 1982.

I. Literatura portugheză

- I. Poezia galaico-portugheză: *Os Cancioneiros* – artă poetică (*Arte de Trovar*), specii, autori.
- II. Poezia Renașterii: de la *Cancioneiro Geral* la lirica camoniană: *Medida velha/ medida nova*. Arte poetice clasice: António Ferreira. Noile forme și genuri poetice: sonetul, cântecul, ecloga, oda: Sá de Miranda, António Ferreira, Pero de Andrade Caminha, Diogo Brandão. Luís de Camões. Lirică; problematica *corpus*-ului: canonul. *Arte menor* și *arte maior*: *redondilhas* și formele clasice. Sonetul: periodizare, tematică, petrarchism, manierism. Luís de Camões: *Os Lusíadas*; epopeea anunțată: António Ferreira, João de Barros (*Crónica do Imperador Clarimundo*); structura epopeii; mitologie și istoricitate; epopeea și modelele clasice; decuparea și narativizarea istoriei portugheze în *Os Lusíadas* (surse istorice și umaniste). Teatrul Renașterii. A) Gil Vicente: teatrul de curte și dramaturgia populară. Clasificarea operei și caracteristicile ei. *Auto da Alma*; *Auto da Barca do Inferno*; *Auto da Feira*; *Auto da Índia*; *Farsa de Inês Pereira*. B) Teatrul clasic. Castro de António Ferreira: schițarea modelului tragic, raportarea la mitul inesian și la evenimentul istoric. Aspecte la mitului inesian în secolul clasic. Literatura Descoperirilor. A) Istoriografia: Gomes Eanes de Zurara, João de Barros, Fernão Lopes de Castanheda, Diogo do Couto, Gaspar Correia. B) Literatura de călătorie: Fernão Mendes Pinto (*Peregrinação*), *História Trágico-Marítima*.
- III. Literatura barocă: cultismul și conceptismul. Retorici baroce. Literatura parenetică. Padre António Vieira: *O Sermão de Santo António aos peixes*; *O Sermão da Sexagésima*.
- IV. Romantismul. Almeida Garrett și doctrina romantică. O nouă formă romanescă: *Viagens na Minha Terra*. Reînnoirea teatrului: *Frei Luís de Sousa*.
- V. Generația 70. *As Conferências do Casino*. Antero de Quental: *Causas da decadência dos povos peninsulares*. Realismul. Eça de Queirós: estetica realistă/ naturalistă. *O francesismo*. Opera romanescă.
- VI. Modernismul: de la *Orpheu* la *Presença*. Fernando Pessoa și „Companhia heteronimică”. *Mensagem*: lectură în palimpsest a *Lusiadei*.
- VII. José Saramago. De la romanul post-istoric la parabola postmodernă.

I. Bibliografie

- II. CASTRO, Aníbal Pinto de, *Retórica e Teorização Literária em Portugal. Do Humanismo ao neoclassicismo*, Coimbra, 1973.
- III. CRUZ, M. L. Garcia da, *Os „fumos da Índia”. Uma leitura crítica da Expansão Portuguesa*, Lisboa, Edições Cosmos, 1998.
- IV. DIAS, J. Sebastião da Silva, *Os Descobrimentos e a Problemática cultural do século XVI*, Lisboa, Editorial Presença, 1980.
- V. LANCIANI, G. & G. TAVANI, *Dicionário da Literatura Medieval Galega e Portuguesa*, Lisboa, Ed. Caminho, 1993.
- VI. LANCIANI, Giulia, *Sucessos e Naufrágios dos Navios Portugueses*, Lisboa, Ed. Caminho, 1997.
- VII. MOISÉS, Massaud, *As Estéticas Literárias em Portugal*, 1º vol. *Séculos XIV a XVIII*; 2º vol. *Séculos XVIII a XIX*, Lisboa, Ed. Caminho, 1997-2000.

- VIII.** RECKERT, Stephen, *O essencial sobre Gil Vicente*, Lisboa, I.N.- C.M., 1993
- IX.** REIS, Carlos (Dir.), *História Crítica da Literatura Portuguesa*, 9 vols., Lisboa, Verbo: vol. II: Bernardes, J. A. CARDOSO (Org), *Humanismo e Renascimento*, 1999; vol. III: PIRES, M. L. Gonçalves & J. A. de CARVALHO (Org.), *Maneirismo e Barroco*, 2001; vol. V: REIS, Carlos & M. da Natividade PIRES (Org.), *O Romantismo*, 1999; vol. VI: RIBEIRO, M. A. (Org.), *Realismo e naturalismo*, 1994; vol. VI: PEREIRA, J. C. Seabra (Org.), *Do Fim-de-século ao Modernismo*, 1995.
- X.** REIS, Carlos, *Estudos Queirozianos*, Lisboa, Editorial Presença, 1999.
- XI.** REIS, Carlos, *Literatura Portuguesa Moderna e Contemporânea*, Lisboa, Universidade Aberta, 1989
- XII.** SARAIVA, A. J. & O. LOPES, *História da Literatura Portuguesa*, 18^a ed., Porto, /s. d./
- XIII.** SEIXO, Maria Alzira, *Lugares da ficção em José Saramago*, Lisboa, IN-CM, 1999.
- XIV.** SILVA, T. C. Cerdeira da, *José Saramago entre a história e a ficção: uma saga de portugueses*, Lisboa, Publ. Dom Quixote, 1989.
- XV.** SILVA, V.M.Pires de AGUIAR e, *Maneirismo e Barroco na Poesia Lírica Portuguesa*, Coimbra, 1971.
- XVI.** SOUSA, M. L. Machado de, *Inês de Castro na Literatura Portuguesa*, Lisboa, ICLP, 1984.
- XVII.** TAVANI, Giuseppe, *Trovadores e Jograis. Introdução à poesia medieval portuguesa*, Lisboa, Ed. Caminho, 2002.
- XVIII.** VVAA, *Dicionário de autores portugueses*, 6. vols., Lisboa, Pub. Europa-América, 1985-2001.

III. Didactica de specialitate

1. Metode si procedee didactice in predarea limbii portugheze.
2. Formarea competențelor de receptare a mesajelor orale și de comunicare orală.
3. Formarea competențelor de receptare și elaborare a mesajelor scrise.
4. Predarea și însușirea ortografiei, lexicului, gramaticii, a elementelor de teorie literara si de interpretare de text.
5. Strategii si tehnici de proiectare si structurare a predarii: structurarea continuturilor didactice in relatie cu obiectivele particulare ale procesului; stabilirea relatiei progresive intre diversele etape ale invatarii; adaptarea procesului la caracteristicile preliminate ale subiectilor invatarii.
6. Predarea continuturilor de cultura si civilizatie portugheză.
7. Tehnici de evaluare.
8. Elaborarea de proiecte didactice.

Bibliografie:

1. CARMO, M., M. C. Dias, *Introdução ao texto literário*, Lisboa, Didáctica Editora, 1991.
2. FIGUEIREDO, M. J. Vilar de, M. T. BELO, *Comentar um texto literário*, Lisboa, Ed. Presença, 1993.
3. LAPA, M. Rodrigues, *Estilística da Língua Portuguesa*, 10.ª Ed., Coimbra, 1979.
4. LOURENÇO, Eduardo, *O Labirinto da saudade*, Lisboa, Publ. Dom Quixote, 1988.
5. MARQUES, A. H. De Oliveira, *Istoria Portugaliei*, București, Ed. Enciclopedică, 1999.
6. REIS, C. & J. V. ADRAÇÃO, *Didáctica do Português*, Lisboa, Universidade Aberta, 1992.
7. REIS, Carlos, *Técnicas de análise textual*, Coimbra, Almedina, 1981.
8. RESENDE, M. A., *A Gramática e a Aula de Português*, Lisboa, Plátano Ed., /s.d./
9. RIBEIRO, Orlando, *A Formação de Portugal*, Lisboa, IN-CM, 1987.
10. RIBEIRO, Orlando, *Portugal. O Mediterrâneo e o Atlântico*, Lisboa, Ed. Sá da Costa, 1993.
11. SARAIVA, J. A., *História da Cultura em Portugal*, 3 vols., Lisboa, Jornal do Foro, 1950-1953.
12. SARAIVA, José Hermano, *História Concisa de Portugal*, Lisboa, Publ. Europa-América, /s.d./
13. SERRÃO, V. et al., *História das artes plásticas*, Lisboa, IN-CM, /s.d./
14. SILVA, V. M. de AGUIAR e, *Teoria e Metodologia Literárias*, Lisboa, Universidade Aberta, 1990.
15. TAVARES, M. J. Ferro, *Sociedade e Cultura Portuguesas*, 2 vols, Lisboa, Universidade Aberta,

1989.

16. TORGAL, Luís Reis, J. A. MENDES, F. CATROGA, *História da História em Portugal. Séculos XIX-XX*. 2 vols., vol.1: *A História através da História*; vol. 2: *Da Historiografia à memória Histórica*, Lisboa, Temas & Debates, 1998.